

www.ketab.ir

تَسْنِیْمٌ

تفسیر قرآن کریم

سرشناسه: جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲-

عنوان و پدیدآور: تسنیم: تفسیر قرآن کریم / مؤلف: آیت الله جوادی آملی

تحقیق و تنظیم: حجت الاسلام حسن واعظی محمدی

مشخصات نشر: قم: اسراء، ۱۳۹۰

شابک: (جلد ۸) ۹۷۸-۹۶۴-۵۹۸۴-۹۸-۲

(دوره) ۹۷۸-۹۶۴-۵۹۸۴-۳۷-۱

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

یادداشت: ج: ۸ چاپ اول: ۱۳۸۴

یادداشت: کتابنامه

عنوان دیگر: تفسیر قرآن کریم

موضوع: تفسیر شیعہ - قرن ۱۴

رده بندی کنگره: ۵۱۳۹۰ ت ۹ ح / ۹۸ BP

رده بندی دیویی: ۲۷ / ۱۷۹

شماره کتابخانه ملی: ۹۹۴ / ۷۸ م

بخش پژوهش قرآن و عترت

- کتاب: تسنیم * تفسیر قرآن کریم، جلد هشتم
- مؤلف: آیت الله جوادی آملی (دام ظلّه العالی)
- تحقیق و تنظیم: حجت الاسلام حسن واعظی محمدی
- ویرایش: حجت الاسلام حسین شفیعی
- ناشر: مرکز نشر اسراء
- حروف نگاری و صفحه آرایی: مرکز نشر اسراء
- چاپخانه: مرکز چاپ اسراء
- نوبت چاپ: هشتم
- سال نشر: تابستان ۱۴۰۳ هـ. ش
- شابک (دوره): ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۹۸۴ - ۳۷ - ۱
- شابک (جلد ۸): ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۹۸۴ - ۹۸ - ۲
- تیراژ: ۵۰۰ نسخه
- قیمت: وب سایت رسمی مرکز نشر اسراء

همه حقوق طبع محفوظ است

آدرس: قم، بلوار عمار یاسر، نبش خیابان شهید قدوسی، بنیاد بین المللی علوم و حیاتی اسراء

تلفن: ۳۷۷۶۵۲۵۶ - ۳۷۷۶۵۲۵۷

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۱۱۸۲

پست الکترونیک: nashresra@gmail.com

http://nashresra.ir

102388

فهرست موضوعات

آیه ۱۵۸

۲۱	گزیده تفسیر
۲۲	تفسیر
۲۲	مفردات
۲۵	تناسب آیات
۲۸	راز پرهیز برخی مسلمانان از سعی
۲۹	نشانه‌های عبادت
۳۰	عدم دلیل بر استحباب نفسی سعی
۳۱	تعبیر «لا جُنَاحَ» درباره حکم الزامی
۳۴	مقصود از «تَطَوُّعٌ» و «خَيْرٌ»
۳۵	تعبیر تشویق آمیز
۳۷	وصف حقیقی
۳۸	اشارات و لطایف
۳۸	تعظیم شعائر الهی
۳۹	بحث روایی
۳۹	۱. شأن نزول
۴۰	۲. راز نامگذاری صفا و مروه
۴۱	۳. مبدأ سنت شدن سعی

- ۴۲ ..... ۴. محبوب‌ترین مکان و منسک
- ۴۳ ..... ۵. وجوب سعی بین صفا و مروه
- ۴۵ ..... ۶. نقطه شروع سعی
- ۴۵ ..... ۷. تفسیر نفی جناح به نفی حرج

آیات ۱۵۹ و ۱۶۰

- ۴۶ ..... گزیده تفسیر
- ۴۸ ..... تفسیر
- ۴۸ ..... مفردات
- ۴۹ ..... تناسب آیات
- ۵۲ ..... بیان اتم و بلاغ مبین
- ۵۳ ..... وجوب تعلیم و تعلم
- ۵۷ ..... رسالت مبلغان الهی
- ۵۹ ..... بیّنات و هدی
- ۶۱ ..... بیّنات عقلی
- ۶۲ ..... فرجام کتمان
- ۶۴ ..... لعن، فعل خدا و عذاب خارجی
- ۶۷ ..... مجاری قهر و غضب خدا
- ۶۹ ..... توبه از کتمان
- ۷۰ ..... کتمان کننده تائب و رحمت ویژه
- ۷۱ ..... اشارات و لطایف
- ۷۱ ..... کتمان و گناه دل
- ۷۲ ..... بحث روایی
- ۷۲ ..... ۱. کتمان نصوص امامت
- ۷۳ ..... ۲. وجوب بیان و تبیین بر امامان علیهم السلام
- ۷۳ ..... ۳. مصداق بارز لعنت کنندگان
- ۷۴ ..... ۴. عالم ملعون
- ۷۵ ..... ۵. وجوب گستره اظهار علم هنگام ظهور بدعت

www.ketab.ir

- ۷۶ ..... ۶ . شیطان ساکت و شیطان ناطق
- ۷۸ ..... ۷ . کتمان واجب

آیات ۱۶۱ و ۱۶۲

- ۸۰ ..... گزیده تفسیر
- ۸۱ ..... تفسیر
- ۸۱ ..... مفردات
- ۸۴ ..... تناسب آیات
- ۸۶ ..... کتمان اصول و فروع
- ۸۸ ..... لعن کافران به یکدیگر
- ۹۱ ..... خلود در لعنت
- ۹۲ ..... سبک نشدن عذاب مخلدان
- ۹۳ ..... مهلت ندادن به مخلدان در آتش
- ۹۶ ..... اشارات و لطایف
- ۹۶ ..... ملعون هم اکنون در آتش است

آیه ۱۶۳

- ۹۹ ..... گزیده تفسیر
- ۱۰۰ ..... تفسیر
- ۱۰۰ ..... تناسب آیات
- ۱۰۳ ..... معنای إله
- ۱۰۴ ..... تنزه خدای سبحان از وحدت عددی
- ۱۰۵ ..... وحدت عددی، آیت و فیض خدا
- ۱۰۷ ..... ناسازگاری الوهیت با تعدد
- ۱۰۸ ..... وحدت قاهر خداوند
- ۱۰۹ ..... شهادت الوهیت مطلقه بر وحدانیت
- ۱۱۱ ..... معنای استثنا در کلمه طیبه
- ۱۱۴ ..... تنها مستحق عبودیت

۱۱۴	توحید و کلمه «لا إله إلا الله»
۱۱۵	خبیر محذوف «لا»
۱۱۸	نقد نظر محقق خراسانی <small>رحمته</small> درباره خبیر «لا»
۱۲۰	سند حصر الوهیت در خدا
۱۲۱	یکتایی خدا، مبدأ رحمت
۱۲۱	اشارات و لطایف
۱۲۱	۱. تفاوت سطح ادله اثبات توحید
۱۲۵	۲. برهان تمانع
۱۲۹	مخلوق بودن نفس الامر
۱۳۱	خدا محکوم چیزی نیست
۱۳۶	۳. راز تأکید قرآن بر توحید ربوبی
۱۳۹	۴. پذیرش عمومی توحید خالق
۱۴۰	۵. توحید فطری
۱۴۳	۶. حدّ وسط ادله توحید ربوبیت
۱۴۴	۷. راز ضرورت ربوبیت معبود انسان
۱۴۵	۸. همسانی همه مشرکان در اصل شرك
۱۴۷	۹. شرك بت پرستان
۱۴۹	۱۰. اختلاف موحدان با مشرکان
۱۵۲	۱۱. برهان ناپذیری شرك
۱۵۴	۱۲. شرك اهل کتاب
۱۵۶	۱۳. شرك خفی
۱۵۷	بحث روایی
۱۵۷	۱. شأن نزول
۱۵۸	۲. وحدانیت از زبان فطرت
۱۵۸	۳. باور توحیدی مشرکان درباره خالق
۱۵۹	۴. صفات سلبی و ثبوتی خداوند در باب وحدت
۱۶۵	نقد نظر شیخ صدوق <small>رحمته</small> درباره وحدت
۱۶۷	خداوند به عدد در نمی آید

۱۷۰ ..... ۵. برترین کلمه

آیه ۱۶۴

۱۷۱ ..... گزیده تفسیر

۱۷۴ ..... تفسیر

۱۷۴ ..... مفردات

۱۷۸ ..... تناسب آیات

۱۷۸ ..... براهین اثبات خداوند

۱۷۸ ..... برهان بودن آیت

۱۸۰ ..... برهان خلقت

۱۸۶ ..... شب و روز، دو آیت الهی

۱۸۸ ..... آمد و شد شب و روز

۱۸۹ ..... وجوه گوناگون اختلاف شب و روز

۱۹۱ ..... آیت الهی حرکت کشتی بر آب

۱۹۳ ..... آیت مهر و قهر حق

۱۹۴ ..... ویژگیهای باران

۱۹۶ ..... آب، منشأ حیات

۱۹۹ ..... پراکندن جنندگان در زمین

۲۰۰ ..... باد، فرستاده و نشانه خدا

۲۰۴ ..... اداره مسخرانه ابرها

۲۰۶ ..... آیت حقیقی

۲۰۸ ..... آیت محض و فراگیر

۲۱۱ ..... نظام علی و معلولی

۲۱۲ ..... بهره بهینه خردمندان از آیت

۲۱۴ ..... اشارات و لطایف

۲۱۴ ..... ۱. برهان حدوث

۲۱۵ ..... توهم ازلیت ماده

۲۱۷ ..... توهم بی نیازی از واجب تعالی در بقا

- ۲۱۸ ..... حل شبهات برهان حدوث با حرکت جوهری
- ۲۲۰ ..... ترمیم برهان حدوث در حکمت متعالیه
- ۲۲۲ ..... ترمیم برهان امکان در حکمت متعالیه
- ۲۲۳ ..... ۲. شبهه مادی گرایان در استدلال بر توحید
- ۲۲۵ ..... پاسخ شبهه
- ۲۲۸ ..... منشأ تحقق موجودات
- ۲۳۳ ..... ۳. تعیین اصل و فرع، مقدم و مؤخر شب و روز
- ۲۳۷ ..... ۴. همانندی عالم در آیت بودن به صورت مرآتی
- ۲۴۱ ..... بحث روایی
- ۲۴۱ ..... ۱. احتجاج رسول اکرم صلی الله علیه و آله در آیه قدرت عالم
- ۲۴۶ ..... ۲. دلالت آفرینش برخی حیوانات و گیاهها بر وجود خالق مدبّر
- ۲۵۰ ..... ۳. شمول قانون علیت بر همه موجودات الهی
- ۲۵۰ ..... ۴. آفرینش جهان بدون ماده اولیه و الگوی بیساز
- ۲۵۳ ..... ۵. استدلال امام صادق علیه السلام به اضطرار و نظم شب و روز و دیگر پدیدهها بر وجود خالق
- ۲۵۹ ..... ۶. اوصاف حادث و قدیم
- ۲۶۴ ..... ۷. اتمام حجّت الهی با عقل و وحی

آیه ۱۶۵

- ۲۶۵ ..... گزیده تفسیر
- ۲۶۷ ..... تفسیر
- ۲۶۷ ..... مفردات
- ۲۷۰ ..... تناسب آیات
- ۲۷۱ ..... تحقیر ضمنی بت پرستان
- ۲۷۲ ..... راز اتخاذ انداد
- ۲۷۳ ..... گونه گونی و کثرت انداد
- ۲۷۴ ..... عبادت خالصانه مشرک
- ۲۷۹ ..... مظهر صحیح وسیله
- ۲۸۲ ..... مراحل سه گانه بینش، گرایش و پیروی

آیه ۱۶۷

- ۳۲۷ ..... گزیده تفسیر
- ۳۲۹ ..... تفسیر
- ۳۲۹ ..... مفردات
- ۳۳۰ ..... تبدیل محبت به عداوت
- ۳۳۱ ..... باطن محبت کاذب
- ۳۳۳ ..... درون تبعیت دروغین
- ۳۳۶ ..... تجسم عملِ تابعانِ گمراه
- ۳۳۸ ..... تکذیب گمان انقطاع عذاب
- ۳۴۰ ..... اشارات و لطایف
- ۳۴۰ ..... ۱. تجسم اعمال
- ۳۴۰ ..... اقسام انتقام و کیفر
- ۳۴۳ ..... انتقام الهی از تبهکاران
- ۳۴۵ ..... پیوند عمل با عامل
- ۳۴۷ ..... اشتراكِ بدنۀ خارجی عمل
- ۳۴۹ ..... عینیت عمل در قوس نزول و صعود
- ۳۵۴ ..... نیت، اساس عمل
- ۳۵۶ ..... تجسم، ارائه و جزای عمل در قرآن
- ۳۶۹ ..... نحوه ظهور حبط عمل
- ۳۷۵ ..... موجود بودن بهشت و جهنم
- ۳۷۸ ..... مجسم، واهب الصور است
- ۳۷۹ ..... ۲. خلود تبهکاران در دوزخ
- ۳۷۹ ..... آیات دال بر خلود
- ۳۸۶ ..... دیدگاهها و خلود
- ۳۸۸ ..... شبهات خلود
- ۳۸۹ ..... ۱. ضرورت توافق کیفر با عمل
- ۳۹۲ ..... پاسخ شبهه

۳۹۳	دوام و ثبات روح
۳۹۷	رسوخ کفر، نفاق و گناه در روح
۳۹۹	گناه نامحدود و ابدی
۴۰۱	عذاب خُلد و احقاب، جزای وفاق است
۴۰۵	معیار خلود
۴۰۷	۲. ناسازگاری خلود با رحمت الهی
۴۰۸	منشأ شبهه و نقض آن
۴۱۰	پاسخ شبهه
۴۱۹	«ارحم الراحمین» و «شونت!»
۴۲۴	۳. شبهه ابدی نبودن دوزخ و پاسخ آن
۴۲۷	نبود مرگ در جهنم و بحیم بهشت بر کافر
۴۳۰	۴. تردید در ابدیت عذاب
۴۳۳	پاسخ شبهه
۴۳۹	خلاصه بحث خلود
۴۴۱	بحث روایی
۴۴۱	۱. بهشت و جهنم هم اکنون موجود است
۴۴۶	۲. مبدأ فاعلی جوشش آتش درونی تبهکار
۴۴۹	۳. باطن عمل صالح و ظهور آن پس از مرگ
۴۵۵	۴. مطابقت جزا با عمل
۴۶۰	۵. باطن برخی گناهان
۴۶۳	۶. حشر عامل برابر صورت باطنی عمل
۴۶۵	۷. میراندن مرگ در قیامت
۴۶۶	۸. مصداق مستثنای مذکور در آیه خلود
۴۷۰	۹. راز خلود
۴۷۳	۱۰. مصادیقی از محکومان وعید آیات مورد بحث

۴۷۷	تفسیر
۴۷۷	مفردات
۴۸۰	تناسب آیات
۴۸۳	ایاحة طیبات
۴۸۵	تبعیض در حلیت
۴۸۷	محور حلیت و حرمت آکل
۴۹۰	انحصار ملائک حلیت و حرمت
۴۹۰	افراط و تفریط در تحلیل و تحریم
۴۹۳	همگامی حرامخوار با شیطان
۴۹۳	گامهای شیطان
۴۹۵	دشمنی آشکار شیطان
۴۹۷	اشارات و لطایف
۴۹۷	۱. هشدارهایی درباره خطر حرامخواری
۵۰۲	۲. محدوده ولایت و سلطنت شیطان
۵۰۴	۳. خیر و برکت وسوسه
۵۰۶	۴. شیطان، کلب معلم آستان الهی
۵۰۸	۵. راههای اعمال دشمنی شیطان
۵۰۹	۶. ظهور آثار شیطنت شیطان در تابعان او
۵۱۴	بحث روایی
۵۱۴	۱. طلب حلال
۵۱۴	۲. گامهای شیطان در برخی سوگندها و نذرها
۵۱۶	۳. دشمن ترین دشمن

آیه ۱۶۹

۵۱۸	گزیده تفسیر
۵۱۹	تفسیر
۵۱۹	مفردات
۵۲۰	تناسب آیات

۵۲۱	..... وسوسه متراکم
۵۲۲	..... راز تقدیم «سوء» بر «فحشاء»
۵۲۳	..... اسناد وسوسه و امر به سوء به نفس و شیطان
۵۲۴	..... نفس آماره، ابزار دست شیطان
۵۲۶	..... خطر اعتیاد به نادانسته سخن گفتن
۵۲۷	..... دین تحقیق و علم
۵۳۲	..... اشارات و لطائف
۵۳۲	..... ۱. هدف شیطان
۵۳۳	..... ۲. تقابیل امر شیطان با امر خدا

آیه ۱۷۰

۵۳۵	..... گزیده تفسیر
۵۳۶	..... تفسیر
۵۳۶	..... مفردات
۵۳۷	..... تناسب آیات
۵۳۸	..... سرّ ابتلائی به شرک
۵۳۹	..... مصادیق «ما أنزل الله»
۵۴۳	..... راه تشخیص دین خدا
۵۴۴	..... پاسخ مشترک مشرکان و معاندان رسالت به دعوت پیامبران
۵۴۷	..... باورهای بی‌پشتوانه مشرکان و معاندان رسالت
۵۴۹	..... ضرورت اهتدا به مهتدی بالذات
۵۵۱	..... راه اثبات پیروی از مهتدی بالذات
۵۵۳	..... اشارات و لطائف
۵۵۳	..... ۱. عوامل انحراف از راه عقل و وحی
۵۵۷	..... ۲. دعوت شیطان به پیروی کورکورانه از نیاکان
۵۵۸	..... ۳. امکان استناد تقلید به علم
۵۶۵	..... ۴. عصمت منطقی و برهان و حکمت
۵۶۶	..... ۵. جواز تقلید محققانه در اصول دین

۶. گزاره‌گویی دانشمندان علوم تجربی در مسائل نظری ۵۷۰
۷. پنداری خرافی درباره سیر تطور فکری بشر ۵۷۱
۸. ابتلای حس‌گرایان به خرافه در مسائل عملی ۵۷۳

آیه ۱۷۱

- گزیده تفسیر ۵۷۶
- تفسیر ۵۷۷
- مفردات ۵۷۷
- تناسب آیات ۵۸۰
- تمثیل قرآن درباره پیاپیران و کافران ۵۸۱
- راز تمثیل کافر به گوسفند ۵۸۶
- مُشَبَّه و مُشَبَّه به مذکور در آیه ۵۸۹
- قصور فهم کافران ۵۹۱
- ناشنوایی و نایبانی کیفیت ۵۹۳
- منش و روش حیوانی برخی انسان‌نماها ۵۹۵
- بحث روایی ۵۹۷
- لزوم تحقیق و پژوهش عقلی ۵۹۷

آیه ۱۷۲

- گزیده تفسیر ۶۰۱
- تفسیر ۶۰۲
- تناسب آیات ۶۰۲
- خطاب خاص ۶۰۳
- منع از افراط و تفریط در احکام ۶۰۵
- رزق تشریحی نبودن حرام ۶۰۷
- شکرگزاری، لازم عبادت ۶۰۷
- بحث روایی ۶۱۰
۱. فرمان خداوندِ طیب به بهره‌وری از طیبات ۶۱۰

- ۶۱۰ ..... رضایت خدا از بنده شکرگزار ۲
- ۶۱۱ ..... شکرِ نعمت در پرتو طاعت و پذیرش ولایت معصومان علیهم السلام ۳

آیه ۱۷۳

- ۶۱۳ ..... **گزیده تفسیر** ۲
- ۶۱۵ ..... **تفسیر** ۲
- ۶۱۵ ..... مفردات ۲
- ۶۱۶ ..... تناسب آیات ۲
- ۶۱۸ ..... طوایف آیات ناظر به برخی خوردنیهای حرام ۲
- ۶۲۲ ..... حصر اضافی محرّمات ۲
- ۶۲۵ ..... تحریم مردار ۲
- ۶۳۰ ..... حرمت خونخواری ۲
- ۶۳۲ ..... حرمت همه اجزای خوک ۲
- ۶۳۳ ..... حکم مذبوح به نام غیر خدا ۲
- ۶۳۵ ..... حلیّت محرّمات در حال اضطرار ۲
- ۶۳۸ ..... بقای حرمت برای مضطر باغی و عادی ۲
- ۶۴۰ ..... لزوم رعایت اهمّ و مهمّ ۲
- ۶۴۳ ..... نسبت اکراه و اضطرار ۲
- ۶۴۴ ..... بی گناهی مضطرّ به حرام ۲
- ۶۴۶ ..... **اشارات و لطایف** ۲
- ۶۴۶ ..... ۱. تحریم امور مخلّ به نظام ۲
- ۶۴۶ ..... ۲. راز تحریم اعیان محرّمه ۲
- ۶۴۸ ..... ۳. مصداق فسق ۲
- ۶۴۸ ..... **بحث روایی** ۲
- ۶۴۸ ..... ۱. راز تحریم میته، خون و خوک ۲
- ۶۵۰ ..... ۲. حلیّت محرّمات با اضطرار ۲
- ۶۵۱ ..... ۳. مصادیق «باغی» و «عادی» ۲

فهرستها

۶۵۵	فهرست آیات
۶۹۰	فهرست روایات
۶۹۹	فهرست اشعار
۷۰۰	فهرست اعلام
۷۰۵	فهرست کتب
۷۰۹	فهرست منابع